

Fiksu työ alustatalouden aikakaudella (SWiPE-konsortio)

Tilannekuvaraportti 2016

Raporttia ovat työstäneet SWiPE-konsortion kaikki jäsenet

Fiksu työ alustatalouden aikakaudella – Smart Work in Platform Economy

SWiPE konsortio

Turun yliopisto:

Professori Anne Kovalainen, konsortion johtaja
Professori Robert Blackburn, University of Kingston
Professori Jarna Heinonen, konsortion varajohtaja
Professori Martin Kenney, UC Davis
Dosentti, erikoistutkija Seppo Poutanen, alahankkeen johtaja
Professori Monder Ram, Birmingham University
Erikoistutkija, dosentti Annina Ropponen (TTL)
Dosentti, erikoistutkija Pekka Stenholm
Tutkija Satu Aaltonen

Työterveyslaitos:

Vanhempi tutkija, dosentti Mervi Hasu, osahankkeen johtaja
Professori Arnold B. Bakker, Erasmus University
Tutkimusprofessori Jari Hakanen
Vanhempi tutkija, dosentti Annina Ropponen
Vanhempi tutkija, dosentti Eveliina Saari
Vanhempi tutkija, dosentti Laura Seppänen
Tutkija Sari Käpykangas

ETLA:

Toimitusjohtaja, PhD Petri Rouvinen, osahankkeen johtaja
Tutkimuspäällikkö Martti Kulvik
Professori Martin Kenney, UC Davis
Apulaisprofessori Aija Leiponen, Cornell University
Tutkimuspäällikkö Antti-Jussi Tahvanainen
Professori John Zysman, UC Berkeley

www.smartworkresearch.fi

Vuorovaikutusvastaava Tarja Valde-Brown, Eurofacts Oy
Koordinaattori Elisa Akola
Tutkimusavustaja Matti Karinen

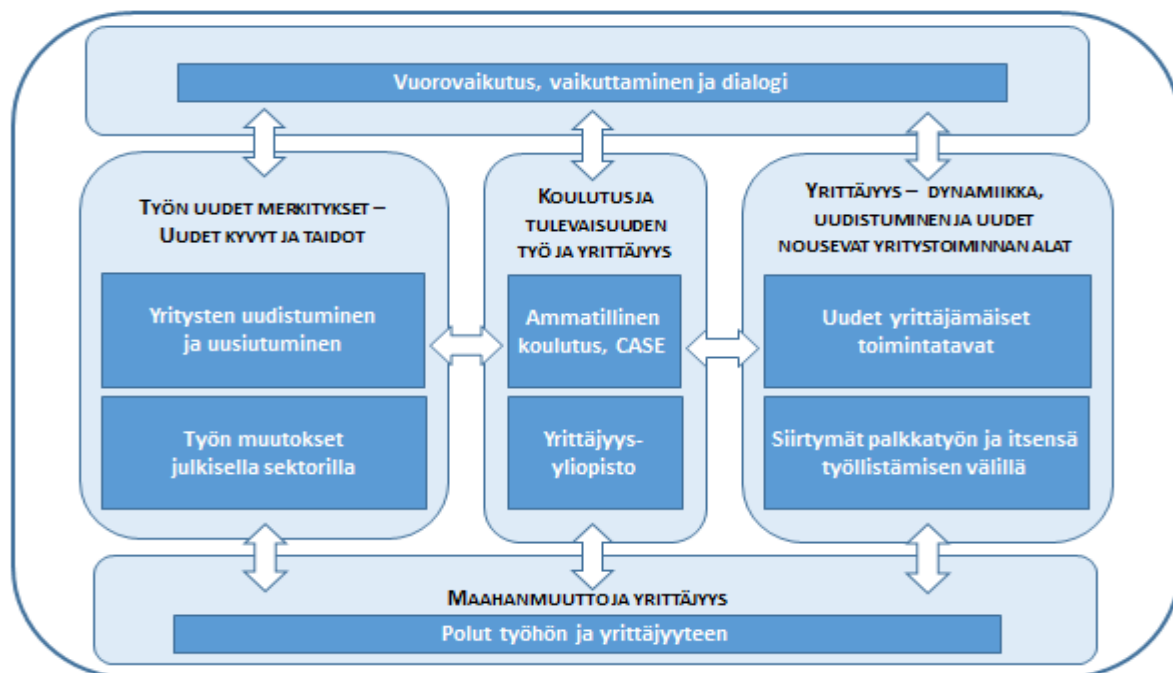
Tiivistelmä

Digitalisaatio, teollinen internet ja digitaalisilla alustoilla toimiva talous murtavat ja uudistavat tavaroiden sekä julkisten ja yksityisten palvelujen tuotantotapoja ja keskinäissuhteita. Myös arvonmuodostuksen logiikka on muuttunut monilla toimialoilla ja yritysten liiketoimintamallit ovat rakentumassa entistä kompleksisemmiksi ja keskinäisriippuviksi yli kansallisten rajojen.

Talouden muutosten myötä työn sisällöt, työhön liittyvät osaamisvaatimukset ja työn merkitykset muuttuvat. Muutoksen juuret ovat teknis-taloudellisessa kehityksessä, jonka seurauksena toimialojen rajat menettävät merkitystään, tuotannolliset toimintalogiikat muuttuvat ja samalla työn sisällöt, työn prosessit ja työn tekemisen tavat muuttuvat. Mutta mikä oikeastaan muuttuu, kun työ muuttuu yrityksissä? Mille aloille uusia yrityksiä syntyy? Entä millä tavalla koulutus ottaa huomioon muuttuvat työelämän tarpeet huomioon? Miten maahanmuuttajille voidaan luoda polkuja ansiotyöhön? Miltä yksilön työura, palkkatyö ja yrittäjyys näyttävät alustatalouden aikakaudella?

Digitaalisen tuotannon ja teknologian tutkimusta tehdään mm. useissa strategisen tutkimusneuvoston hankkeissa. Digitalisaation, teknologian ja alustatalouden vaikutusta työn sisältöihin, ansiotyön erilaisiin muotoihin ja työn muuttuviin merkityksiin ei Suomessa ole laajasti tutkittu. Fiksu työ alustatalouden aikakaudella -tutkimuskonsortio tutkii monipuolisesti ja monitieteisesti 1. Työn uusia merkityksiä, 2. Koulutuksen, työn ja yrittäjyyden välisiä uusia suhteita, 3. Yrittäjyyden dynamiikkaa, uudistumista ja uusia nousevia yritystoiminnan aloja, 4. Maahanmuuttoa, ansiotyötä ja yrittäjyyttä.

Kuvio 1: Fiksu työ alustatalouden aikakaudella (Smart Work in Platform Economy) tutkimusasetelma

Mitä tiedetään työn viimeaikaisista muutoksista digitalisaation ja alustatalouden aikakaudella kansainvälisesti?

Työ ja työsuhteet muuttuvat sisällöllisesti. Vaikka Suomessa palkansaajien työurien vakaus on pitkällä aikavälillä kasvanutⁱ, eikä työnantajayritysten määrässä ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisten parin vuosikymmenen kuluessaⁱⁱ, on työtehtävien sisällöissä ja työn tekemisessä tapahtuva muutos pysyvä ilmiö. Globaali trendi on, että tulevaisuudessa työtä tehdään harvemmin kuin nykyisin pysyvässä tai elinikäisessä työsuhteessa ja vakaalla tai yksinomaan nousujohteisella työuralla. Kuten globaalisti, myös Suomessa työurien kirjo tulee kasvamaan. Työn ja talouden muutoksesta kertoo Suomessa mm. se, että Suomessa yksityisyritysten lukumäärä on kasvanut ja toimialojen kirjo on laentunut viime vuosina merkittävästi. Sekä kansainvälisesti että Suomessa itsensätyöllistäjien määrän kasvu on ollut selkeä trendi koko 2000-luvun alun ajan. Uudenlaisten ansaintatapojen, kuten keikkatyön, provisiotyön tai alustatalouden tuottaman ja sisällöllisesti muuttuvan työn ennustetaan entisestään kasvavan lähivuosina myös Suomessa.ⁱⁱⁱ Osa tästä muutoksesta kytkeytyy digitalisaatioon ja alustatalouteen, osa on työmarkkinoiden ja talouden rakenteellisten muutosten tulosta. Alustataloudessa tehtävä työ ja työn digitalisaatio asettavat uusia haasteita koko yhteiskunnalle ja taloudelle.

Myös työn sisältöjen ja järjestämisen palapeli on muutoksessa. Tämän palapelin monipuolinen tutkimus ja analysointi on järkevää erityisesti suhteessa talouden kehitykseen ja sen tulevaan rakentumiseen, yrityssektorin ja julkisen sektorin muutoksiin, uuden yrittäjyyden ja koulutuksen sekä uusien työmarkkinoille tulevien ryhmien kuten maahanmuuttajien integroimisen suhteen. Fiksu työ alustatalouden aikakaudella, Smart Work in Platform Economy, SWIPE -tutkimuskonsortio tutkii näitä seikkoja (kuvio 1).

Työn tekemisen tapojen ja sisällön muutokset koskettavat kaikkea työtä. Kyse ei ole yksinomaan digitaalisella alustalla tehtävästä työstä tai digitaalisen internetalustan synnyttämästä uudesta työstä. Suomessa mm. Tilastokeskuksen työolotutkimusten mukaan työhön liittyvien muutosten yleinen ennakoitavuus on heikentynyt. Digitaalisen talouden kehitykseen ja dynaamisuuteen liittyy vahvasti myös työn epävarmuus. Kansainvälisten tutkimusten mukaan uusien yritysten perustaminen digitaalisille alustoille ei välttämättä synnytä uutta työtä samalla tavalla kuin aiemmat teolliset yritykset. Yleisesti ottaen digitalisaation luoma uuden työn määrä esimerkiksi USAssa on tähän saakka ollut suhteellisen vähäistä, liiketoiminnassa tapahtuvista suuristakin muutoksista ja uusiutumisesta huolimatta (mm. Brynjolfsson & McAfee, 2015; Sundararajan, 2016). Lukumääräisesti vähäisen uuden työn perusteella onkin oletettavaa että lähitulevaisuudessa työttömyys kytkeytyy uusilla tavoilla digitaalisuuteen ja työhön sekä myös yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen (mm. Fairlie, 2013), vaikka näiden erottaminen toisistaan tutkimuksessa onkin haasteellista. Yhteiskunnallisesti työhön kohdistuvat muutokset edellyttävät työn, kansalaisuuden ja sosiaaliturvan uudenlaisen keskinäisyyden pohtimista (mm. Colin & Palier, 2015).

Tieto- ja kommunikaatioteknologian kehitys ja globaalien arvoketjujen syveneminen merkitsevät sisällöllisiä muutoksia ja digitaalisuuteen liittyvää uutta osaamista lähes kaikessa työssä.¹ Alaviitteen esimerkit kertovat siitä, miten digitaalisuus ja teknologia ovat jo kiinteästi keskeinen osa monenlaista työtä. Työn sisällöllinen muutos koskee yhtä lailla myös palvelusektorin työn sisältöjen ja toimintojen muutosta. Palveluissa digitalisaatio muuttaa henkilöllisiin palveluihin liittyviä rutiinityötehtäviä suurestikin (esimerkkeinä hoivatyö ja pankkityö).

Osa jo käynnissä olevista muutoksista ja löydetyistä ratkaisuista ovat globaaleja (esimerkiksi rahoitussektorilla ja pankkisektorilla käynnissä oleva ”Uber-hetki”, uusien digitaalisten person-to-person rahanlainausmallien start-up-yritykset, ja alustatalouden globaalit yritykset, jotka siirtyvät rahoitusmarkkinoille sekä alustatalouden globaali on-line työvoima.^{iv}). Osa tapahtuvasta muutoksesta on selkeästi kansallisesti rakentuvaa (esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden digitalisaatio ja lakisääteiset tehtävät). Myös kansallisesti rakentuva digitaalinen toiminta on potentiaalisesti globaalisti skaalautuvaa työtä, hyvinvoinnin malleja ja globaalia liiketoimintaa.

Teknologian kehitys on kasvavasti mahdollistanut pienten mikroyritysten synnyn ja kasvun. Mikroyrittäjyys on muuttamassa muotoaan. On todennäköistä, että tämänkaltainen uusi yrittäjyys kasvaa jatkossa (mm. GEM, 2015). Myös Suomessa yksinyrittäjien määrä on kasvanut. Vielä on epäselvää, johtuuko määrän kasvu Suomessa samalla tavoin kuin USAssa, Isossa-Britanniassa ja useissa Euroopan maissa digitaalisista ja globaaleista liiketoimintamahdollisuuksista. Globaalien yritysten, kuten Apple, Google ja Alibaba, laaja ekosysteemi luo yrittäjyyttä yhtä lailla globaalisti kuin paikallisesti. Yksinyrittäjien määrän kasvu useissa kehittyneissä maissa indikoi osittain tätä (mm. Seppälä et al. 2014; Shaughnessy, 2015).

Digitalisaatio on mahdollistanut uusien mikroyritysten synnyn ja tulee todennäköisesti luomaan uusia ja monenlaisia mikroyrityksiä enemmän – työ järjestyy uudelleen. Ei-työllistävien yritysten (itsensätyöllistäjien) määrän kasvu kuljetus- ja majoituspalveluissa on joidenkin tutkimusten mukaan USAssa tuonut lisäansioita tai pääansioita kasvavalle joukolle (esim. Hathaway, 2015), mutta myös päinvastaisia tutkimustuloksia on esitetty (esim. Zumbun & Sussman, 2015). Aiheen tutkimus on siis erittäin tärkeää talouden dynamiikan, uuden yrittäjyyden ja työn ansaintalogiikkojen muutosten selvittämiseksi. Tutkimuksissa on todettu, että mikroyrittäjillä ja itsensätyöllistäjillä ns. työn imu on korkea (työn imusta myös Hakanen & Roodt, 2014)^v. On kiinnostavaa tutkia mm. sitä, rakentuuko ammatillisuuden ja yrittäjyyden yhteys uudella tavalla alustataloudessa (mm. Poutanen & Kovalainen, 2016).

Alustatalous taloudellisen toiminnan muotona irrottaa työntekijän (työn myyjän) ja työn antajan (työn ostajan) toisistaan ajallisesti ja maantieteellisesti. Digitalisaatioon kuuluu myös se, että se voi järjestää toimijoiden väliset suhteet uudella tavalla ja se voi luoda uudenlaisia töitä ja muuttaa vanhoja

¹ Rahoitusjohtaja tarkistaa aamulla mobiililaitteestaan kansainvälisen uutisvirran syötteet, talouslehtien otsikot ja pörssien avaus- ja sulkemiskurssit ennen siirtymistään työpaikkansa globaaliin tietoverkkoon jossa hänen työnsä tapahtuu suurimmaksi osaksi. Kodinhoitaja ja siivooja kuittaavat kännykällä asiakaskäynnit yksilön terveys- ja hoivatietokantaan. Opettaja lähettää sähköisen reissuvihkon kautta tietoa vanhemmille. Ensihoitajat siirtävät digitaalisesti rytmihäiriöpotilaan käyrän keskussairaalaan päivystäjälle. Auton asentaja diagnosoi viat vikaohjelmalla ja päivittää auton tietokoneen harvojen mekaanisten töiden kuten öljynvaihdon ja renkaiden vaihdon ohessa.

työtehtäviä. Uuden työn luominen valtiollisen ekosysteemin avulla onnistuu vain, mikäli kyseessä on tuotannollinen ja paikkaan sidottu toiminta. Useat talous- ja yhteiskuntatieteilijät ovat ennustaneet jopa työn loppumista (Rifkin, 2004; Beck, 2000) mutta ennustukset ovat usein perustuneet oletukselle lineaarisesta kehityksestä, ja harvemmin itse uuden työn syntypaikkojen ja yrittäjyyden tutkimukselle.

Työhön ja sen järjestymisen tapoihin kohdistuva muutos ei tarkoita yksinomaan työn tekemistä digitaalisesti tai digitaalisia työmarkkinoita. Digitalisaation ja alustatalouden myötä työn tekemisen tapa, sen järjestäminen organisaatioissa ja taloudessa sekä työtehtävien sisällöt muuttuvat. Korkean osaamisen työssä digitaalisuus puolestaan vaatii uusia pätevyyskäsitteitä entisen osaamisen lisäksi. Miten koulutus kykenee ottamaan huomioon moniulotteiset, uusia sosiaalisia taitoja, digilukutaitoa ja monimutkaisen datan analysointitaitoja painottavat vaatimukset?

Työn uusista muutoksista alustatalouden aikakaudella sekä alustatalouden ja digitalisaation vaikutuksista työn organisoitumiseen tiedetään vielä varsin vähän. Käsitys siitä, miten yritysten ja julkissektorin organisaatioiden uudistuminen ottaa digitaalisuutta huomioon, miten alustatalous nähdään mahdollisuutena ja miten digitalisaatio uudistaa työtä, ovat toistaiseksi vielä tutkimatta. Uudentyyppinen yrittäjäyys, julkisen sektorin muutokset sekä yksinyrittäjien määrän kasvu vaativat nekin lisähuomiota. Työn organisoinnin, mielekkyyden ja työhyvinvoinnin kysymykset asettuvat uudella tavalla tarkasteltaviksi digitaalisessa ympäristössä. Alustatalouden ja digitalisaation vaatimukset moniosaajista kiinnittävät huomion myös koulutusjärjestelmän joustavuuteen, reagointikykyyn, sen tarjoamiin kyvykkyyksiin ja osaamiseen. On todettu, että työmarkkinoita luonnehtii tulevaisuudessa muutosten syvyys, äkillisyys ja yksilökohtaisuus (mm. Kauhanen, 2014). Esimerkkinä digitalisaation mahdollisuuksista ja työmarkkinamuutosten yksilöllisyydestä toimivat maahanmuuttajien yritykset: digitalisaatio mahdollistaa maahanmuuttajalle oman yrityksen perustamisen ja yrittäjäyden ilman suurta omaa pääomaa tai vahvaa kielitaitoa (mm. Aaltonen, Heinonen & Valtonen, 2016).

Mihin ongelmiin SWiPE-konsortio hakee ratkaisuja?

SWiPE-konsortio tutkii sitä, miten työ yrityksissä ja julkisella sektorilla muuttuu alustatalouden aikakaudella ja miten digitaalisuus muuttaa olemassa olevaa työtä

Kun puhutaan työn muutoksesta alustatalouden aikakaudella, julkisessa keskustelussa viitataan useimmiten siihen, että työ katoaa, ja että robotit tekevät tulevaisuuden työt. Julkisessa keskustelussa esiintyy usein myös huoli siitä, syntykö uutta työtä lainkaan katoavien töiden ja ammattinimikkeiden tilalle. On arvioitu, että USAssa digitalisaation myötä noin puolet nykyisistä töistä on vaarassa kadota seuraavien kahden vuosikymmenen aikana (Frey & Osborne, 2013), mutta myös uusia työpaikkoja ja töitä syntyy. Suomessa on arvioitu nykyisistä töistä noin 36 prosentin katoavan (Pajarinen & Rouvinen, 2014a). Työn tulevaisuutta koskevissa ennusteissa on ennakoitu niin työn katoamista kuin työn pirstaloitumista yritysten digitaalisten liiketoimintamallien yleistymisen ja verkostoitumisen myötä.

Digitalisaatio luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja uutta työtä sekä muuttaa olemassaolevaa työtä. Digitalisaation vaikutukset ulottuvat myös työhön, jota tehdään muualla kuin digitaalisilla liiketoiminta-alustoilla toimivissa yrityksissä. Muutos merkitsee yrittäjämäisen toiminnan kasvua ja myös keikkatalouden (gig economy) työn kasvua. Keikkataloudella tarkoitetaan digitaalisten alustojen (ns. markkinapaikkojen) mahdollistamaa työn tarjoajien ja asiakkaiden kohtaamista. Työtä tarjoavat voivat toimia freelancereina, palvelun tarjoajina tai keikkatyöntekijöinä (mm. Hathaway & Muro, 2016). Keikkatyön kasvu, kuten erityisesti USA:ssa majoitus- ja kuljetusaloilla mutta myös ohjelmistoalalla on jo tapahtunut, tarkoittaa väistämättä muutoksia yksilön ansiotulojen elinikäisessä kertymässä ja sosiaaliturvan rakentumisessa. Liiketoimintariskin siirtäminen yksilölle voi toimia satunnaisten tulojen ansaintalähteenä, muttei ole yksilön kannalta paras pysyvä ansaintatapa.

Julkisella sektorilla digitaalisuus voi muuttaa työtä erityisesti sosiaali- ja terveystaloudessa joiden osuus julkis palveluiden kustannuksista Suomessa on lähes 70 prosenttia (mm. Hasu et al., 2014). Hidas talouskasvu, samanaikainen palvelutarpeen kasvu ja kustannusten alentamispaine, digitalisaation laajeneminen ja julkisen sektorin rakenteellinen integraatio muuttavat merkittävästi palvelutuotantoa. Selvitysten perusteella työn murros ei ole vielä näkynyt voimakkaana julkisen sektorin ammattilaisten parissa: tyypillisesti julkisen sektorin henkilöstö on kokenut paljon työn imua, mutta yksityisiin palveluihin verrattuna se ei ole kanavoitunut innovatiivisuudeksi (Innovatiivisuus Suomen työpaikoilla, 2014). Sosiaali- ja terveystaloudellisten muuttuvan työn ja sen organisoinnin ja johtamisen tutkimus on osa SWiPE-konsortion tutkimusta.

SWiPE-konsortio tutkii sitä, miten työn muutos näkyy uutena yrittäjyytenä ja uutena työnä digitaalisilla alustoilla ja millaista uutta työtä syntyy

Miten syvälle digitalisaatio ulottuu erilaisten työtehtävien sisällön muutoksessa, on yksi konsortion esittämistä kysymyksistä. Yhtäläillä tärkeää on tarkastella työn organisoitumista uudentyyppiseksi yrittäjyydeksi ja palkkatyöksi. Digitalisaatio ja alustatalous tarjoavat liukkaaman lähtökohdan uusille start-up yrityksille mutta ne luovat myös helpommin keikkataloutta, joka perustuu yksinyrittäjyyteen tai verkostoyrittäjyyteen ja tilapäiseen tai jatkuvaan free lancer -työhön. Ansiotulojen pienuus ja niiden satunnaisuus sekä tulojen kertymän epätasaisuus normaaliin palkkatyöhön verrattuna ovat tyypillisesti kansainvälisten tutkimusten esille nostamia keikkatalouden ongelmia (mm. Hathaway, 2015).

Työn virtuaaliset markkinapaikat alustataloudessa mahdollistavat työn vaihdannan ilman että syntyy työsuhteita. Uber-, Lyft- ja Airbnb -tyyppisten, alustataloudessa toimivien yritysten liiketoimintamalli perustuu yksittäisten palveluntuottajien yhdistämiseen alustan avulla palvelua tarvitsevaan. Uber ei omista autoja, joita se välittää eikä Airbnb omista vuokraamiaan huoneita. Suomessa vähemmän tunnettuja ovat nopeasti laajentuvat freelancer- ja keikkatyötä ja osaamista myyvät TaskRabbit, Handy ja UpWork, sekä Uberin toimintamallia kimpakyyteihin laajentanut BlaBlaCars. Osa virtuaalisista markkinapaikoista on toiminnaltaan lähellä perinteistä yrittäjyyttä, kuten esimerkiksi virtuaalinen globaali käsityöläisten kauppapaikka Etsy. Osa virtuaalisista kauppapaikoista on toiminnaltaan lähempänä perinteistä palkkatyösuhdetta, kuten esimerkiksi TaskRabbit (Poutanen & Kovalainen, 2017). Osa näistä virtuaalisista markkinapaikoista myy työtä satunnaisesti, kuten

Amazonin Mechanical Turk. Myös työntekijöiden kiinnittyminen mekaaniseen virtuaaliseen työhön ilman työyhteisöä ja työpaikkaa on heikompaa. On tutkittu, että Yhdysvalloissa ilmiö koskettaa joka kymmenettä työkäistä, Suomessa puolestaan selkeästi pienempää, mutta nopeasti kasvavaa joukkoa (Rouvinen & Kenney, 2015).

Digitalisaatio ulottuu yhä useampaan työtehtävään työn sisältöjä muuttavasti. Kyse ei ole vain työnimikkeiden muutoksesta ja uusien työtehtävien syntyemisestä, vaan muutos koskettaa kaikkea työtä. Työn muutos alustataloudessa ei siis tarkoita alustataloustyön "uberisaatiota" tai yksinomaan keikkataloutta, vaan se koskettaa myös kaikkea asiantuntijatyötä julkiselta sektorilta yksityiseen sektoriin. Miten työn dynamiikka ja yrittäjyys muuttuvat alustataloudessa, ovat keskeisiä kysymyksiä, joita SWiPE-konsortio tutkii erilaisten kansallisten ja kansainvälisten tutkimusaineistojen avulla. Sitra on konsortion yhteistyökumppani kokeilutoimintansa kautta.

SWiPE-konsortio tutkii sitä, miten alustatalous näkyy koulutuksen ja työn uusina kytköksinä kolmen tapaustutkimuksen keinoin

Työn muutokseen on mahdollista vaikuttaa osittain koulutuksen ja politiikkaohjelmien avulla, mutta suuri osa muutoksesta on globaalia, markkinoiden muovaamaa ja kansallisvaltioiden tarkan sääntelyn ulottumattomissa. Koulutuksella on merkittävä tehtävänsä siinä, millä tavoin ja mihin suuntaan yksilöiden työelämävalmiuksia kehitetään ennen työmarkkinoille tuloa. Suomalainen koulujärjestelmä ja opetus ovat maailman kärjen tuntumassa digitaalisten oppimisvalmiuksien ja oppimaan oppimisen, opettamisen ja uuden omaksumisen osalta. Digitaalisuus haastaa koulutusta muuttuvien työelämävalmiuksien myötä jatkossakin, vaikka Suomi onkin digitaalisen omaksumisen indeksillä (DAI, digital adoption index) mitattuna yksi maailman kärkimaita (World Bank, 2016: 30). Koulutus- ja työpolitiikkatasolla elinikäisen oppimisen (lifelong learning) rinnalle nousevat tulevaisuuden työelämässä tarvittavien monentyyppisten taitojen, valmiuksien ja kyvykkyyksien koulutuksen hallinta.

Monimutkaisen biologisen, teknologisen ja yhteiskunnallisen datan ja tiedon lukutaito, analyysitaito, sosiaaliset taidot ja syvä ymmärtäminen ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä työelämätaitoja, jotka eivät sitoudu tiettyyn ammattinimikkeeseen, vaan koskevat kaikkia ammatteja. Koulutuksen tulee kyetä tarjoamaan paitsi paras mahdollinen osaaminen, myös keinoja ja välineitä opiskelijalle oman osaamisen suhteuttamiseksi portfoliotyöntekijän malliin. SWiPE tutkii koulutukseen liittyviä muutoksia monipuolisesti tapaustutkimusten keinoin yrittäjyysyliopistossa ja ammattikoulussa.

SWiPE-konsortio tutkii korkeakoulutuksen muutosta kohti ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa olevaa yrittäjyysyliopistoa

Keskinäisriippuvuuden kasvu tarkoittaa myös koulutuksen ja talouden eri sektoreiden välisen yhteyden korostumista kansallisvaltiotasolla. Niin perus- kuin korkeakoulutuksessa korostuu elinikäisen oppimisen lisäksi erityisesti matemaattisten ja tekniikan alojen merkitys, yleisten ICT-taitojen ja sosiaalisten taitojen lisäksi (World Bank, 2016). Digitaalinen lukutaito peruskoulutuksessa ja työelämätaitojen hankkiminen osana korkeakoulutusta on nähty keskeisiksi välineiksi digitaalisen

alustatalouden ja globaalin kilpailun alueilla. Korkeakoulujen tarve ennakoida työelämän uudistumista ja rakentaa vuorovaikutusta ympäristön kanssa on noussut merkittäväksi tekijäksi niin alueellisesti, kansallisesti kuin kansainvälisesti (mm. Etzkowitz, 2007).

Kasvaneen keskinäisen vuorovaikutuksen – yliopiston, yhteiskunnan ja yritysten välillä - indikaattorina ja happotestinä voidaan pitää ns. yrittäjyysyliopistoa. SWiPE-konsortio tutkii sitä, miten digitalisaatio ja alustatalous rakentuvat osaksi yrittäjyysyliopiston koulutusta ja monitieteistä tutkimusta ja vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa usean kansallisen ja kansainvälisen tapaustutkimuksen keinoin.^{vi} SWiPE-konsortio tuottaa ymmärrystä korkeakoululaitoksen ja työelämän tiivistävästä suhteesta (yrittäjyysyliopisto) ja uusista mahdollisuuksista.

SWiPE-konsortio tutkii muuttuvaa työelämä-koulutussektori-yhteyttä ammatillisen koulutuksen avulla

Perustellut vaatimukset työelämän läheisemmästä vuorovaikutuksesta ja osaamisperustaisesta koulutuksesta ammatillisessa koulutuksessa sekä digitaalisuuden laajan haasteen huomioon ottamisesta, ovat tuoneet esille mm. oppisopimuskoulutuksen uudistamisen tarpeen. Kun digitalisaation myötä työelämä muuttuu, myös ammatillisen koulutuksen on nähty tarpeelliseksi uudistua. Yhteiseksi tavoitteeksi on asetettu oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen parhaita käytäntöjä yhdistelevien tapojen tarkempi tapaustutkimuksellinen analyysi. Joustavat mallit mahdollistavat laajan digitaalisen työssäoppimisen, jonka tutkimus ei vielä laajasti mahdollista johtopäätöksiä. (OKM, 2014). SWiPE-konsortio tutkii parhaita käytäntöjä ammattikoulutuksessa tapaustutkimuksen (KONE Oyj) keinoin.

SWiPE-konsortio tutkii maahanmuuttajien toimintaa työmarkkinoilla ja heidän integroitumistaan yhteiskuntaan työn ja yrittäjyyden keinoin

Maahanmuutolla on selkeitä vaikutuksia työmarkkinoihin. Usein nämä vaikutukset rajautuvat paikallisesti tai alueellisesti. Maahanmuuttajat ovat koulutustaustaltaan, työkokemukseltaan ja osaamiseltaan hyvin heterogeeninen joukko, jonka integrointi työmarkkinoihin voi olla haasteellista. (Eronen et al 2014). Maahanmuuttajilla on lähes aina kantaväestöä heikompi työmarkkina-asema. Keskeistä on, että koulutus ei suojaa maahanmuuttajia epävakaaalta työmarkkina-asemalta. Erityisesti tällaisessa tilanteessa yrittäjyys on tutkimusten mukaan nähty mahdollisuutena taloudelliseen riippumattomuuteen. SWiPE-konsortion tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti sitä, missä määrin alustatalous voi tuoda sellaisia uusia malleja, jotka helpottavat maahanmuuttajien integroitumista työhön ja yrittäjyyteen (Rissanen & Saalasti, 2010). SWiPE-konsortio tutkii polkuja työhön ja yrittäjyyteen tapaustutkimuksen (Settlementtiliitto) keinoin.

Millä keinoilla SWiPE-konsortio pyrkii päämääriinsä?

SWiPE-konsortio tuottaa uutta tietoa uusia ja olemassaolevia tutkimusaineistoja monipuolisesti hyödyntäen ja analysoiden. Konsortio käyttää kansallisia ja kansainvälisiä tutkimusaineistoja, ja hyödyntää monitieteistä senioritutkijoiden joukkoa. Konsortiossa työskentelevien tutkijoiden yhteistyö ja monipuolinen tiedetausta (taloussosiologia, taloustiede, aikuiskasvatus, sosiologia,

filosofia, kasvatustiede, liiketaloustieteet, yrittäjyys, sosiaalipsykologia ja lääketiede) luo kansainvälisestikin ainutlaatuisen vahvan tutkijajoukon ja antaa monipuoliset analyttiset valmiudet tulkita monimutkaisia yhteiskunnallis-taloudellisia kysymyksiä.

Konsortio nimittää kansainvälisen ohjausryhmän tutkimuksen tueksi. Konsortion johtaja vastaa kansainvälisen, joka toinen vuosi toistuvan konferenssin järjestämisestä. Elokuussa 2017 teemana on 'Työ digitaalisessa tulevaisuudessa'. Konferenssi tuo aiheen kansainvälistä tutkijakärkeä mukaan suomalaiseen keskusteluun. Aktiivinen tieteellinen seminaari- ja konferenssitoiminta ja kansainvälinen verkottuminen ja vierailut ovat konsortion työskentelymuotoja alusta lähtien. Konsortion osapuolet, Turun yliopisto konsortion johtajana, ja ETLA ja TTL partnereina rakentavat SWIPE-hankkeessa kansallisesti ja kansainvälisesti uudenlaista, monipuolista talouden ja työelämän tutkimusta. Konsortiossa on kansainvälisiä tutkijoita vieraillemassa eri pituisia aikoja kansainvälisen relevanssin ja tietämyksen varmistamiseksi hankkeessa. Hankkeen tutkijat ovat kansainvälisesti vahvasti verkottuneita.

Kuvio 2 tarkentaa osa-alueita ja fokusoi tutkimusta aineistojen ja tutkittavien ilmiöiden tasolla.

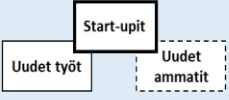
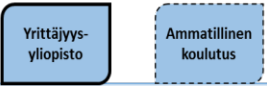

Työn uudet merkitykset -teemassa konsortio tutkii yritysten ja julkisen sektorin digitaalista uudistumista ja työn muutoksia. Edelleen tutkitaan sitä, miten julkisella sektorilla digitalisaatio tuottaa terveydenhuollossa uudenlaisia käsityksiä työstä. Teeman alla tutkitaan myös joustavia sopimuksia ja uusia työnteon tapoja eri organisaatioissa, julkisesta sektorista pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Yrittäjyys, dynamiikka, uudistuminen ja uudet alat -teemassa konsortio tutkii sitä miten ja mille uusille aloille korkean osaamisen ja alustatalouden uusia yrityksiä perustetaan, miten alustatalous tarjoaa mahdollisuuksia start-up-yrityksille, miten keikkatalous muuttaa työtä ja millaisia uusia työn kuvia ja osaamisalueita uuden yrittäjyyden myötä alustatalouteen ja digitaalisuuden rakentuu. Uusien innovatiivisten kokeilualustojen tutkimus on yksi tutkimuskohteista.

Koulutus, tulevaisuuden työ ja yrittäjyys -teemassa konsortio tutkii yrittäjyysosaamista ja uusien kyvykkyysien rakentamista, start-up tukea ja uuden yritystoiminnan aloittamista. Tutkimuksessa keskitytään yliopistoihin, tutkitaan yrittäjyysyliopiston käytänteitä ja vertaillaan kansainvälistä yrittäjyysyliopistojärjestelmää. Teeman alla tarkastellaan myös Koneen ammattikoulutusta yhtenä tapana joustavan ammatillisen osaamiskoulutuksen rakentamisessa ammattikoulutuksen ja uusiutuvien osaamisvalmiuksien alueille.

Maahanmuutto ja työ/yrittäjyys -teemassa konsortio tutkii yhdessä maahanmuuttajien yrittäjyyttä tutkivan Birminghamin yliopiston keskuksen (Centre for Research in Ethnic Minority Entrepreneurship) kanssa maahanmuuttajien työllistymistä alustataloudessa. Settlementtilliiton 'Rajalta työhön' -hankkeen tutkimus mahdollistaa työhön integroinnin ja maahanmuuttajien yrittäjyyden tutkimisen.

Kuvio 2: Miten tutkittavia ilmiöitä jäsennetään SWiPE-konsortiossa?

TUTKITTAVA ILMIÖ	ALUSTAT MUUTOKSEN KESKIÖSSÄ	FIKSUT TYÖNTEKIJÄT – FIKSU TYÖ
DISSEMINAATIO JA VUOROVAIKUTUS		
TYÖN UUDET MERKITYKSET – UUDET KYVYT JA TAIDOT		Työntekijöiden ja työnantajien yhteistyö julkisella ja yksityisellä sektorilla
YRITTÄJYYS – DYNAMIIKKA, UUDISTUMINEN JA UUDET ALAT "Alustatalous" "Keikkatalous"		Uudet innovatiiviset kokeilualustat
KOULUTUS - TULEVAISUUDEN TYÖ JA YRITTÄJYYS		Joustavat tavat hankkia uusia taitoja
MAAHANMUUTTO JA TYÖ/YRITTÄJYYS		Kansalliset ja kansainväliset parhaat käytännöt

Konsortio tuottaa tutkittua, relevanttia, kansainvälistä ja monitieteistä tietoa työstä ja työn muutoksesta digitaalisilla alustoilla ja alustataloudessa päätöksenteon ja politiikkaohjelmien tueksi. Tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa korkeatasoisia tieteellisiä julkaisuja, kansainvälistä suomalaista aihepiiriin tutkimusta sekä tarjota päätöksenteon tueksi vahvaa tieteelliseen näyttöön perustuvaa monipuolista analyysiä työstä ja sen muutoksista alustatalouden aikakaudella. Tämä edellyttää monitieteistä tutkimusta ja eri tieteiden tuottamien näköalojen yhdistämistä ja vuorovaikutusta sekä kansallisten että kansainvälisten tutkijoiden kanssa, että kotimaisten vaikuttajien kanssa. SWiPE -konsortio järjestää tutkimusaiheestaan kansallisia ja kansainvälisiä korkeatasoisia tutkimusseminaareja ja -konferensseja (mm. kansainvälinen konferenssi joka toinen vuosi, WORK2017, WORK2019) sekä tuottaa relevantteja policy brief-papereita. SWiPE -konsortio kattaa laajan kirjon monitieteistä osaamista menetelmällisesti ja sisällöllisesti. Tavoitteisiinsa SWiPE -konsortio pääsee monitieteisen ja kansainvälisesti verkottuneen tutkimuksen keinoin.

Työn muutos koskettaa kaikkia

Työn muutos alustatalouden aikakaudella on erittäin merkittävä, pysyvä ja ennen kaikkea monitahoinen ilmiö. Tämä muutos tarkoittaa digitalisaation ulottumista taloudessa ja yhteiskunnassa huomattavasti laajemmalle ja syvemälle kuin yksinomaan teknologia-alustoilla toimiviin monikansallisiin yrityksiin ja siellä tehtävään työhön. Alustatalous rakentaa uusia liiketoiminnan tapoja ja ansaintamalleja. Alustatalous haastaa käsityksiä työstä sekä työntekijän asemasta ja

merkityksestä yhteiskunnassa, jossa kokoaikainen, jatkuva ja läpi työuran ulottuva palkkatyö on tavallisin työn tekemisen malli.

Digitalisaatio muuttaa työn sisältöjä ja toimenkuvia kaikenlaisessa työssä sekä työn organisoimista palkkatyön ja yrittäjyyden välillä. Digitalisaatio luo myös uutta työtä, työtilaisuuksia ja uudenlaisia työn tekemisen tapoja. Muutosta tekevät niin yritykset, julkinen sektori kuin työntekijät: muutos koskettaa kaikkia. Tässä kaikessa muutoksessa SWiPE-tutkimuskonsortioilla on olennaisen tärkeä tutkimustehtävä.

- 1) Tuotamme tieteellistä tietoa alustatalouden ja digitalisaation tuottamasta uudesta työstä ja sen erilaisista muodoista, uudesta yrittäjyydestä ja koulutusinstituutioiden muutoksista kohti vuorovaikutuksellista toimintatapaa. Tutkimme myös maahanmuuttajien integroitumista alustatalouden työhön, sekä laajemmin yhteiskuntaan.
- 2) Osallistumme keskusteluun julkisen sektorin päättäjien, yksityissektorin, instituutioiden, kansalaisjärjestöjen sekä kansainvälisen tiedeyhteisön kanssa alustatalouden työelämä- ja talousvaikutuksista.
- 3) Tutkimme parhaita käytäntöjä ja kokeiluja ja tuomme niiden tulokset sekä kansainvälistä uusinta tutkimustietoa aiheesta päättäjien käyttöön. Saatujen tulosten avulla edistämme kokeiluja ja ratkaisuja, joissa organisaatiot ja yksilöt soveltavat parhaita käytäntöjä.

SWiPE-konsortiossa Turun yliopiston kauppakorkeakoulun, ETLAn ja Työterveyslaitoksen tutkijat tuovat monitieteisen osaamisensa ja asiantuntemuksensa merkittävän ja ajankohtaisen yhteiskunnallisen ilmiön tutkimiseen siten, että tutkimustulokset tuodaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa myös yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksenteon tueksi.

SWiPE-tutkimuskonsortiota johtaa professori Anne Kovalainen Turun yliopistosta. ETLAn hanketta johtaa toimitusjohtaja, PhD Petri Rouvinen ja Työterveyslaitoksen hanketta johtaa vanhempi tutkija, dosentti Mervi Hasu. Tutkijaryhmä koostuu valtaosin väitelleistä ja kansainvälisesti meritoituneista tutkijoista.

Lähteet:

- Aaltonen, S., Heinonen, J. & Valtonen, E. (2015) Maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeet ja yrittäjyyden edistäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 25/2015.
- Beck, U. (2000) *The Brave New World of Work*. Cambridge: Polity.
- Brynjolfsson, E. McAfee, A. (2015) Will Humans go the Way of Horses? Labor in the Second Machine Age. In the Fourth Industrial Revolution: A Davos Reader.
- Colin, N. and Palier, B. (201x) The Next Safety Net. Social Policy for a Digital Age. The fourth industrial revolution: A Davos Reader.
- Etzkowitz, H. (2007) *MIT and the Rise of Entrepreneurial Science*. London: Routledge.
- Fairlie, R.W. (2013) Entrepreneurship, economic conditions and the Great Recession. *Journal of Economics & Management Strategy*, 22(2): 207-231.
- Frey, C. B. & Osborne, M. (2015) *Technology at work. The Future of Innovation and Employment*. Oxford Martin Programme on Technology and Employment. Oxford Martin School, University of Oxford & CitiGroup.
- Frey, C. B. & Osborne, M. (2013) *The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation?* Programme on Technology and Employment. University of Oxford.
- Hathaway, I. & Muro, M. (2016) *Tracking the gig economy: new numbers*. Brookings Institute.
- Hathaway, I. (2015) The gig economy is real if you know where to look. *Harvard Business Review*. August 13, 2015.
- Hakanen, J. J. & Roodt, G. (2010). Using the Job Demands-Resources model to predict engagement: Analyzing a conceptual model. In A. Bakker & M. Leiter (Eds) *Work engagement: A handbook of essential theory and research*. New York: Psychology Press.
- Hasu, M. et al. (2014) Learning employee-driven innovating: Towards sustained practice through multi-method evaluation, *Journal of Workplace Learning*, 26 (5): 310-330.
- Kalleberg, A. L. (2011) *Good jobs, bad jobs: the rise of polarized and precarious employment systems in the United States, 1970s-2000s*. New York: Russell Sage Foundation.
- Kauhanen, A. (2014) *Tulevaisuuden työmarkkinat*. ETLA raportit 30: 2014. Helsinki:ETLA.
- Pajarinen, M. & Rouvinen, P. (2014a) Computerization Threatens One Third of Finnish Employment. ETLA Briefs 22: 2014. ETLA.
- Pajarinen, M. & Rouvinen, P. (2014b) *Uudet teknologiat ja työt*. Teoksessa: *Katsaus suomalaisen työn tulevaisuuteen*. Työ- ja elinkeinoministeriö. 30/2014.
- Poutanen, S. & Kovalainen, A. (2017) *Gender and Innovation in the New Economy*. Palgrave Macmillan. Forthcoming.
- Poutanen, S. & Kovalainen, A. (2016) Professionalism and Entrepreneurialism. In: M. Dent, I. L. Bourgeault, J.-L. Denis & E. Kuhlmann (Eds) *Routledge Companion to the Professions and Professionalism*. New York: Routledge.
- Rifkin, J. (2004) *The End of Work*. New York: Putnam.
- Rouvinen, P. & Kenney, M. (2015) *Tervetuloa uusi työ*. Talouselämä 33.
- Seppälä, T., et al. (2014) *Global Value Chains with Transfer Pricing: A Product-Level Supply-Chain Analysis*. *Supply Chain Management: an International Journal*.
- Shaughnessy, H. (2015) *Shift. A user's guide to the new economy*. London: The Disruption House.
- Sundararajan, A. (2016) *The Sharing Economy*. Cambridge: The MIT Press.
- World Bank (2016) *World Development Report 2016: Digital Dividends*. Washington: International Bank for Reconstruction and Development, World Bank.
- Zumbrun, J. & Sussman, A.L. (2015) Proof of a 'Gig economy' revolution is hard to find. *The Wall Street Journal*, July 26, 2015.

ⁱ Mm. Sutela, H. – Lehto, A.-M. (2014) *Työolojen muutokset 1977-2013*. Tilastokeskus, Helsinki.

ⁱⁱ Tilastokeskus, yritystilastot.

ⁱⁱⁱ Pärnänen, A. – Sutela, H. (2013) *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Tilastokeskus; Trends in self-employment in the UK: 2001 to 2015. Statistics UK.

^{iv} Larsen, 2016; Citigroup 2016.

^v Ibid.

^{vi} SWIPE-konsortion Turun yliopiston tutkijat ovat mukana myös kansainvälisessä yrittäjyysyliopisto-tutkimushankkeessa.